

Aan de directie van SNS Bank N.V.
en tevens ter informatie
aan de raad van bestuur van SNS REAAL N.V.
T.a.v. de heren F.K.V. Lamp en R.R. Latenstein van Voorst
Postbus 8444
3503 RK UTRECHT

Onderwerp
SNS Bank N.V.; uitkomsten Supervisory Review & Evaluation Process 2012; Besluit tot het opleggen van een maatregel ex artikel 3:111a lid 2 Wet op het financieel toezicht

Datum
27 januari 2013

Geachte heren Lamp en Latenstein van Voorst,

Deze brief bevat (i) de definitieve uitkomsten ten aanzien van SNS Bank N.V. (SNS Bank) van het *Supervisory Review and Evaluation Process* 2012 (SREP 2012, hierna: evaluatie) dat de Nederlandsche Bank (DNB) ingevolge artikel 3:18a van de Wet op het financieel toezicht (Wft) periodiek dient uit te voeren; en (ii) het besluit inhoudende het opleggen van een maatregel ex artikel 3:111a lid 2 Wft aan SNS Bank (het besluit).

Deze brief volgt op de brief van DNB van 18 januari 2013 (hierna ook genoemd de SREP brief of het voorgenomen besluit), waarin zij heeft aangegeven voornemens te zijn een maatregel op te leggen op grond van artikel 3:111a lid 2 Wft en waarbij zij SNS Bank de gelegenheid heeft gegeven haar zienswijze te geven ten aanzien van dat voornemen en de daaraan ten grondslag liggende feiten. SNS Bank heeft van die gelegenheid gebruik gemaakt, en bij brieven van 22 en 24 januari 2013 (met bijlagen) schriftelijk haar zienswijze ingediend bij DNB (de schriftelijke zienswijze). Deze schriftelijke zienswijze heeft SNS Bank bovendien op 24 januari 2013 mondeling nader toegelicht ten kantore van DNB. DNB heeft de zienswijze van SNS Bank meegewogen bij haar definitieve beoordeling en de oplegging van de maatregel op grond van artikel 3:111a lid 2 Wft.

Op grond van de voornoemde evaluatie stelt DNB vast of de strategieën, procedures en maatregelen, ingevolge artikel 3:17 Wft, en het aangehouden toetsingsvermogen zoals door SNS Bank zelf beoordeeld in het kader van het *Internal Capital Adequacy Assessment Process* (ICAAP) een degelijk beheer en een solide dekking van de huidige en mogelijk toekomstige risico's van SNS Bank waarborgt.

In deze evaluatie concludeert DNB dat als gevolg van de verwachte verliezen op commercieel vastgoed ruim twee keer zoveel kernkapitaal benodigd is als nu beschikbaar is. Op basis daarvan concludeert DNB dat de kapitaalpositie van SNS Bank ontoereikend is om een beheerste dekking van de huidige en mogelijk toekomstige risico's van de onderneming te waarborgen.

1 REIKWIJDTE VAN DE EVALUATIE

De reikwijdte van de evaluatie beperkt zich tot SNS Bank, al worden, voor zover relevant, ontwikkelingen ten aanzien van SNS REAAL N.V. (SNS REAAL) meegewogen in de beoordeling. DNB kan op enig moment besluiten een nieuwe analyse van de kapitaalpositie uit te voeren als gevolg van ontwikkelingen in het risicoprofiel of in de strategie van de onderneming.

SNS Bank heeft op 18 december 2012 informatie over haar ICAAP verstrekt aan DNB. De evaluatie van DNB reflecteert echter niet alleen deze informatie (met peildatum juni 2012), maar tevens de diverse bij DNB beschikbare in- en externe analyses van de vastgoedportefeuille van SNS Property Finance B.V. (SNS PF). Ook alle andere bij DNB bekende en voor dit proces relevante informatie over het risicoprofiel van de instelling, de kapitalisatie en toekomstige ontwikkeling, zijn door DNB meegenomen in haar evaluatie.

Hoofdstuk 2 geeft een korte samenvatting van de uitkomst van de eigen beoordeling van de kapitalisatie door SNS Bank (ICAAP). Hoofdstuk 3 bevat de uitkomst van de evaluatie van de kapitalisatie door DNB (SREP) en hoofdstuk 4 geeft enkele relevante aanvullende overwegingen. In hoofdstuk 5 gaat DNB in op de door SNS Bank gegeven zienswijze met betrekking tot het voorgenomen besluit. Hoofdstuk 6 bevat het besluit van DNB en hoofdstuk 7 enkele slotopmerkingen van DNB. In hoofdstuk 8 is vermeld welke rechtsmaatregel tegen dit besluit kan worden aangewend.

2 UITKOMST ICAAP SNS BANK

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste elementen en conclusies van het ICAAP van SNS Bank weergegeven. Het ICAAP van SNS Bank is volledig gebaseerd op juni 2012 cijfers.

2.1 Huidige kapitaalratio's en interne kapitaaldoelstelling SNS Bank

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de kapitaalratio's van SNS Bank ultimo juni 2012, de huidige interne streefwaarden van SNS Bank en de kapitaaldoelstellingen met betrekking tot de migratie naar Basel III.

	Realisatie H1 2012	Huidige interne norm	Interne doelstelling migratie Basel III
Core Tier 1 ¹	9,6%		
Tier 1	12,2%		
Totaal kapitaal ratio	14%		
Leverage ratio	2,9%		

2.2 Huidige credit ratings SNS Bank

SNS Bank streeft naar een lange termijn rating niveau van

	S&P	Fitch	Moody's
SNS Bank	BBB (negatief)	BBB+ (stabiel)	Baa2 (review for downgrade)

In haar ICAAP geeft SNS Bank aan dat de rating acties na de markt update van 13 juli 2012 stellen dat de relatief lage kredietwaardigheid van de bancaire activiteiten gelegen is in de beperkte financiële flexibiliteit van SNS Bank. De aanhoudende verliezen van SNS PF verhinderen dat winstinhouding een substantiële bijdrage levert aan verbetering van de kapitaalratio's van de bank. De verliezen bij SNS PF zijn in de visie van zowel Fitch als Moody's niet langer verenigbaar met een zelfstandige 'investment grade' kredietwaardigheid van SNS Bank.

2.3 Door SNS Bank uitgevoerde beoordeling van de eigen kapitalisatie

Onderstaande tabel laat de in het ICAAP opgenomen projecties zien van de ontwikkeling van de kapitaalratio's in de periode 2012-2015, rekening houdend met de gefaseerde invoering van Basel III.

	Realisatie H1 2012	2012 Prognose	2013 Prognose	2014 Prognose	2015 Prognose
Core Tier 1 ratio	9,6%				
Tier 1 ratio	12,2%				
Totaal kapitaal ratio	14%				
Leverage ratio	2,9%				

* conform de laatste prognose van SNS d.d. 14 januari 2013 bedraagt de Core Tier 1 ratio 7.62% ultimo 2012.

In haar ICAAP concludeert SNS Bank dat zij haar interne kapitalisatie streefwaarden vanaf eind 2012 niet langer zal weten te realiseren. In een 2-jaars economisch basisscenario zal de Core Tier

¹ In deze brief wordt met "Core Tier 1" en "kernkapitaal" hetzelfde bedoeld.

I ratio [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

SNS Bank heeft de interne streefwaarde in geval van een 2-jaars economisch stress scenario vastgesteld op [REDACTED]. In een dergelijk stress scenario komt de Core Tier 1 ratio van de bank uit op [REDACTED].

	Realisatie		Baseline scenario		Stress scenario		
	H1 2012	H2 2012	H1 2013	H2 2013	H1 2014	H1 2013	H1 2014
Interne streefwaarde core Tier 1 ratio	[REDACTED]						
Core Tier 1 ratio	9,6%	8,0%	7,0%	6,6%	6,3%	5,5%	4,1%
Exces core Tier 1 kapitaal enkelvoudig	95	-261	-531	-644	-725	90	-214

Op basis van het bovenstaande concludeert SNS Bank dat er aanvullende maatregelen nodig zijn. Er wordt een breed scala aan scenario's overwogen gericht op versterking en vereenvoudiging van de kapitaalsbasis. Naast de strategische herstructurering is SNS Bank voornemens te blijven zoeken naar risicogewogen activa (RWA) reducerende transacties, welke nog niet zijn opgenomen in de ICAAP prognoses en berekeningen. Voor de jaren 2013-2015 wordt gestreefd naar [REDACTED]
[REDACTED]

3 UITKOMST VAN DE EVALUATIE (SREP)

In dit hoofdstuk geeft DNB haar oordeel over de solvabiliteit van SNS Bank met inachtneming van het huidige en toekomstige risicoprofiel van de instelling.

3.1 Risicoprofiel en kapitalisatie SNS Bank

SNS Bank bevindt zich, blijkens onderstaande overwegingen, in een zeer kwetsbare situatie.

- In haar eigen beoordeling van de kapitalisatie (ICAAP) stelt SNS Bank vast dat zij haar interne streefwaarden vanaf eind 2012 niet langer zal weten te realiseren. In een 2-jaars economisch basisscenario zal de Core Tier 1 ratio [REDACTED]. Een dergelijke ratio is in de ogen van DNB volstrekt ontoereikend voor een systeemrelevante bank. In absolute termen betekent dit een kapitaaltekort dat zal oplopen van [REDACTED]. Tevens stelt SNS Bank in haar ICAAP vast dat zij ook in een stress scenario haar interne streefwaarde voor de kapitalisatie niet weet te realiseren, met als voornaamste oorzaak dat de *going concern* kapitalisatie onvoldoende is. Tot slot geeft SNS Bank aan dat aanvullende maatregelen

nodig zijn, gericht op versterking en vereenvoudiging van de kapitaalsbasis (zie de laatste paragraaf van hoofdstuk 2).

- Sinds het derde kwartaal van 2012 voldoet SNS Bank met een Core Tier 1 ratio van 8,8% opnieuw² niet meer aan de kapitaaleis³ zoals opgesteld door de *European Banking Authority* (EBA). Volgens deze Europese kapitaalsnorm dient het Core Tier 1 kapitaal, rekening houdend met een *sovereign buffer*⁴, minimaal 9% te bedragen. SNS Bank komt bij een door haar opgestelde nieuwe prognose d.d. 14 januari 2013 uit op een Core Tier 1 ratio van 7,62% ultimo 2012. Dit leidt tot een kapitaaltekort van EUR 477 miljoen ten opzichte van de genoemde EBA norm.
- Op 14 december 2012 heeft commercieel vastgoedexpert Cushman & Wakefield ("Cushman") een rapport uitgebracht inzake haar in opdracht van het Ministerie van Financiën uitgevoerde waardebeoordeling van de portefeuille van SNS PF. De waardebeoordeling door Cushman heeft onafhankelijk van SNS Bank plaatsgevonden, zij het op basis van diens aanlevering van portefeuille data. Cushman hanteert in haar waardering het concept van Real Economic Value (REV)⁵. Daarbij wordt uitgegaan van het macro-economisch basisscenario van de Europese Commissie (EC). DNB baseert zich in deze evaluatie op de waardebeoordeling van Cushman om de volgende redenen:
 - De waardebeoordeling heeft volledig onafhankelijk van SNS Bank plaatsgevonden.
 - Cushman is een erkende expert op het gebied commercieel vastgoed en de waardering daarvan. Dit blijkt o.a. uit de opdrachten die zij hebben uitgevoerd voor FDIC, NAMA, etc.
 - Cushman heeft de volledige vastgoedportefeuille gewaardeerd en maakt gebruik van meer recente informatie (dat wil zeggen recentere voorspellingen van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt en macro-economische parameters) dan bijvoorbeeld Ernst & Young.

In het genoemde basisscenario ligt de huidige waarde van deze vastgoedportefeuille circa EUR 2,4 miljard⁶ lager dan de huidige balanswaarde (juni 2012 EUR 8,3 miljard na voorziening). Indien wordt uitgegaan van een economisch *adverse* scenario komt Cushman op een waardering die circa EUR 3,2 miljard lager ligt dan de huidige balanswaarde.

² Eind 2011 heeft EBA vastgesteld dat SNS Bank niet aan de door EBA gestelde kapitaalsnorm voldoet. Het tekort bedroeg EUR 159 mln. SNS voldeed, binnen de daartoe door EBA gestelde deadline van ultimo juni 2012, aan de kapitaalsnorm.

³ EBA recommendation van 8 december 2011 (EBA/REC/2011/1). Artikel 16, eerste en derde lid van de EBA-Verordening (Verordening (EU) nr. 1093/2010).

⁴ EUR 183 miljoen, voor SNS Bank door EBA statisch vastgesteld in september 2011.

⁵ Het concept van REV als een adequate methode voor het waarden van bancaire activa is geïntroduceerd in de "Impaired Asset Communication" van de Europese Commissie d.d. 25 februari 2009 en betreft kortweg de intrinsieke- of economische waarde van een leningportefeuille.

⁶ In haar eerste rapport van 14/12/2013 komt Cushman op een *delta value* in een basisscenario van EUR 2.149 mln en in een *adverse* scenario van EUR 2.853 mln. Inclusief de *delta value* van EUR 250 e.q. 330 mln. voor de Real Estate Owned portefeuille ad EUR 512 mln. zijn deze bedragen respectievelijk EUR 2,4 mrd en EUR 3,2 mrd.

- De belangrijkste kwetsbaarheid is gelegen in de resultaten van de commercieel vastgoedportefeuille. SNS Bank heeft ultimo juni 2012 een totale balans van EUR 82,9 miljard. De totale balanswaarde van de vastgoedportefeuille in SNS PF na voorziening, bedraagt EUR 8,3 miljard ultimo juni 2012. Op deze portefeuille is door SNS Bank sinds 2009 tot op heden ruim EUR 1,6 miljard verlies geleden. Het voor de gehele bankbalans aanwezige verliesbufferende kernkapitaal bedraagt conform de prognose van SNS Bank (d.d. 14 januari 2013) EUR 1,63 miljard ultimo 2012. Voor verwachte en onverwachte verliezen op het nog uitstaande vastgoedexposure is een buffer nodig die feitelijk reeds beslag legt op dit totale kernkapitaal. Dit wordt ondersteund door diverse analyses⁷ met betrekking tot de vooruitzichten van de commercieel vastgoedportefeuille. Hieruit blijkt dat de nog door dit kernkapitaal op te vangen nieuwe verliezen in zowel een stress- als een basisscenario zeer groot zijn. Voor de verwachte en onverwachte verliezen in de rest van de balans à EUR 72,9 miljard⁸ blijft niet of nauwelijks kernkapitaal over. DNB acht het uitgesloten dat de mogelijk nog door de bank te realiseren winsten voldoende zullen zijn om de verliezen van SNS PF tijdig te compenseren.
- Hoewel de reikwijdte van de evaluatie beperkt is tot de kapitalisatie van SNS Bank, kan deze niet los gezien worden van de ontwikkeling van de kapitalisatie van SNS REAAL. Zo blijkt uit het kapitalisatie- en fundingplan 2013-2015 van SNS REAAL dat de *double leverage* van SNS REAAL 120% (EUR 909 miljoen) zal bedragen per ultimo 2012, ruim boven de norm van 115% die SNS REAAL zelf hanteert en ook DNB als een bovengrens beschouwt. Verder is er in de solvabiliteitspositie van SNS REAAL en haar dochtermaatschappijen geen ruimte voor terugbetaling van de in 2008 ontvangen staatssteun (inclusief 50% premie komt dit neer op EUR 848 miljoen). Hierdoor is de kans groot dat de EC, als de staatssteun niet uiterlijk op 31 december 2013 is terugbetaald, maatregelen zal opleggen die de levensvatbaarheid van het concern verder aantasten. Ook de markt is zich van deze datum bewust. Deze onzekerheden over de kapitalisatie van SNS REAAL hebben ertoe geleid dat zij zich niet voldoende meer extern kan financieren. Hierdoor is een toenemend beroep op de dochtermaatschappijen gedaan, waaronder SNS Bank (ad. EUR 144 miljoen). Dit heeft een additioneel negatief effect op de huidige kapitalisatie van SNS Bank.
- Bovenstaande situatie heeft grote gevolgen voor het marktvertrouwen in SNS Bank en SNS REAAL in het algemeen, de credit ratings en de hieraan gerelateerde funding mogelijkheden in het bijzonder. Door de ontwikkeling en de negatieve vooruitzichten van de credit ratings is de financierbaarheid van de instellingen verder verslechterd. Voor SNS Bank is de uitgifte van nieuwe ongezekerde schuldinstrumenten niet of slechts zeer beperkt mogelijk. Hierdoor is SNS Bank genoodzaakt tot het aantrekken van veel particulier spaargeld, financiering via de Europese Centrale Bank en verpanding van de activa door het uitgeven van gezekerde schuldinstrumenten. Als gevolg van deze verpanding is circa 40% van de balans van SNS Bank inmiddels beklemd.

⁷ ICAAP SNS Bank, 2012 rapportages van SNS Bank adviseur Ernst & Young, Cushman & Wakefield rapport dd. 14/12/2012.

⁸ EUR 81,2 – EUR 8,3 miljard.

3.2 SREP conclusie

SNS Bank constateert zelf een kapitaaltekort van EUR 261 miljoen ultimo 2012. Dit tekort zal, uitgaande van een macro-economisch basis scenario, volgens SNS Bank oplopen tot EUR 725 miljoen medio 2014. Ultimo 2012 heeft SNS Bank een kapitaaltekort van EUR 477 miljoen ten opzichte van de EBA kapitaalnorm. Volgens DNB is het deficit nog aanzienlijk hoger dan deze intern geconstateerde tekorten en wel op basis van de volgende overwegingen:

1. In alle door SNS REAAL onderzochte oplossingen voor stabilisatie/strategische herstructurering is afsplitsing van SNS PF een vereiste gebleken. Ook DNB concludeert dat de situatie dusdanig fragiel is dat het vertrouwen in SNS REAAL en in SNS Bank slechts hersteld kan worden als SNS PF wordt afgezonderd van SNS Bank. Het Cushman rapport toont aan dat afzondering alleen kan plaatsvinden tegen een waarde die minstens EUR 2,4 tot 3,2 miljard lager ligt dan de balanswaarde van de portefeuille⁹. Na afsplitsing van SNS PF, tegen de waardering die volgt uit het Cushman basisscenario, ontstaat hierdoor een kapitaaltekort bij SNS Bank van minimaal EUR 1,84 miljard, op basis van de meest recente ultimo 2012 cijfers van SNS Bank en gerelateerd aan de EBA norm. In deze berekening is geabstraheerd van een eventueel te realiseren latente belastingvordering. Aangezien de mate van realiseerbaarheid hiervan zeer onzeker is, acht DNB het prudent dit geen onderdeel te maken van de vaststelling van het kapitaaltekort. Bijlage I bevat een toelichting op de berekening. Dit benodigd kernkapitaal is exclusief de kapitalisatie van de van SNS Bank afgesplitste entiteit SNS PF. De minimale en op dit moment wettelijk vereiste kapitalisatie van deze afgesplitste bankentiteit zou op basis van bovenstaande uitkomen op circa EUR 0,5 miljard (8% van de resterende RWA van SNS PF), wat zou resulteren in een totale kernkapitaalbehoefte voor SNS Bank plus SNS PF van minimaal EUR 2,34 miljard.
2. Ook in een scenario waarin SNS PF niet wordt afgesplitst en verkocht, is SNS Bank volstrekt ondergekapitaliseerd. DNB beschouwt het verschil tussen de balanswaarde en de *base case* waardering door Cushman (danwel de *base case* inschatting van de resterende verliezen door Ernst & Young) als een te verwachten verlies (*expected loss*) dat nog niet verwerkt is in de kapitaalpositie van SNS Bank¹⁰. Dit omdat het verliesen betreft die in een basisscenario zullen ontstaan, maar waarvoor in de financiële verslaggeving onder IFRS¹¹ nog geen voorziening hoeft te worden getroffen. Ter correctie hiervan acht DNB een opslag op het vereiste (SREP-) kapitaal noodzakelijk, waardoor op basis van de Cushman analyse een

⁹ Betreft een waardering van juni 2012 standen. De Europese Commissie heeft aangegeven dat overdracht van de portefeuille alleen tegen maximaal de real economie value kan plaatsvinden, ongeacht de kopende partij. Er zijn in Europa recente cases bekend waarbij de oplossingsrichtingen door een meer marktgedreven proces tot stand zijn gekomen, waardoor de transfer price veelal aanmerkelijk lager ligt dan de real economie value.

¹⁰ Zie bijvoorbeeld paragraaf 750 van "Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework": "Supervisors should also consider the extent to which the bank has provided for unexpected events in setting its capital levels. This analysis should cover a wide range of external conditions and scenarios, and the sophistication of techniques and stress tests used should be commensurate with the bank's activities."

¹¹ International Financial Reporting Standards, welke uitgaan van "incurred loss" in plaats van "expected loss".

tekort in het toetsingsvermogen resulteert van circa EUR 1,7 miljard. De in deze berekening opgenomen waardering door Cushman betreft geen stress test, maar gaat uit van het macro-economisch basisscenario van de EC. In de berekening van dit kapitaaltekort is uitgegaan van een minimale kapitalisatie voor onverwachte verliezen: 8% van de RWA. Bijlage II bevat een toelichting op deze berekening, welke bij het hanteren van de uitkomsten van de analyses van SNS Bank zelf of haar adviseur Ernst & Young tevens tot een aanzienlijk kapitaaltekort leidt.

Het voor de gehele bankbalans aanwezige verliesbufferende kernkapitaal bedraagt conform de prognose d.d. 14 januari 2013 van SNS Bank EUR 1,63 miljard ultimo 2012. Zowel de berekening onder punt 1 als de berekening onder punt 2 toont aan dat ruim twee keer zoveel kernkapitaal benodigd is als nu beschikbaar is. Op basis hiervan concludeert DNB dat de kapitaalpositie van SNS Bank ontoereikend is om een beheerste dekking van de huidige en mogelijk toekomstige risico's van de onderneming te waarborgen, zoals bedoeld in artikel 3:18a Wft.

Het doel van het SREP (of 'pilaar 2') is een kapitalisatie die in lijn is met alle materiële risico's waaraan de instelling is blootgesteld¹², of anders gezegd een kapitalisatie die een solide dekking van de risico's waarborgt¹³. Op basis van het Cushman rapport is voor DNB ondubbelzinnig komen vast te staan dat de risico's besloten in de vastgoedportefeuille van SNS PF veel materiëler zijn dan tot dan toe was aangenomen. DNB dient deze analyse in haar beoordeling van de soliditeit van de instelling mee te wegen en kan geen andere conclusie trekken dan dat SNS Bank een kapitaaltekort heeft van minimaal EUR 1,84 miljard (conform punt 1 hierboven, dat wil zeggen exclusief de kapitalisatie van SNS PF).

4 AANVULLENDE OVERWEGINGEN

SNS REAAL zoekt, mede op aandringen van DNB, al geruime tijd naar mogelijkheden om haar kapitaalpositie te versterken. Op basis van de SREP 2011, in combinatie met het door SNS REAAL ingediende plan van aanpak van juni 2011 en het aanvullende plan van aanpak van september 2011, is DNB in december 2011 tot de conclusie gekomen dat SNS REAAL de benodigde kapitaalversterking niet op eigen kracht zou kunnen realiseren¹⁴. Omdat SNS REAAL een systeemrelevante instelling is, en een beroep op publieke middelen onvermijdelijk leek, heeft DNB vanaf dat moment het Ministerie van Financiën betrokken bij het zoeken naar een structurele oplossing. SNS REAAL is sinds begin 2012 op de hoogte gehouden van en ook regelmatig aanwezig geweest bij het overleg tussen het Ministerie van Financiën en DNB.

Gedurende de periode dat samen met het Ministerie van Financiën naar een structurele oplossing

¹² Basel II stelt in paragraaf 732: "All material risks faced by the bank should be addressed in the capital assessment". Verder staat in paragraaf 749: "Supervisors should review the bank's processes to determine that: a) Target levels of capital chosen are comprehensive and relevant to the current operating environment; b) These levels are properly monitored and reviewed by senior management; and c) The composition of capital is appropriate for the nature and scale of the bank's business."

¹³ Zie artikel 3:18a lid 2 Wft

¹⁴ Zie brieven van DNB aan SNS Bank en SNS REAAL d.d. 29 februari 2012 en 8 mei 2012.

is gezocht, heeft DNB in haar toezichtaanpak het belang van het voorkomen van een noodsituatie bij een systeemrelevante instelling doorslaggevend geacht. Na een brede inventarisatie van mogelijke oplossingsrichtingen, waarvan een aantal door DNB is geïnitieerd, is intensief overleg gevoerd met het Ministerie van Financiën, diverse marktpartijen en de EC over oplossingen waarin private sector partijen zouden participeren (publiek-private oplossing). Dergelijke oplossingen zijn echter niet haalbaar gebleken vanwege zowel bovengenoemde hoogte van het kapitaaltekort als de eisen van de EC.

Op basis van de huidige status van de gesprekken met betrokken partijen concludeert DNB dat er op dit moment geen oplossing is voor het, ook door SNS REAAL, vastgestelde kapitaaltekort. Desalniettemin zal SNS Bank een laatste mogelijkheid worden geboden om een oplossing tot stand te brengen, waardoor haar kapitaalpositie dusdanig wordt versterkt dat de instelling, ná overdracht van SNS PF tegen een REV, aan alle interne en externe normen kan voldoen. Slechts als SNS Bank hierin slaagt, kan DNB concluderen dat het toetsingsvermogen van SNS Bank een beheerste en duurzame dekking van haar risico's waarborgt.

DNB hanteert hierbij een relatief korte termijn – zie hierna in dit besluit – gezien de ernst van de situatie en de tijd die reeds is besteed aan het vinden van oplossingen. Daarbij komt dat het bij het ontbreken van een overtuigende en definitieve oplossing niet mogelijk zal zijn om op 14 februari 2013 jaarcijfers die op continuïteitsbasis zijn opgesteld, naar buiten te brengen. Dit omdat de externe accountant in haar brief aan SNS REAAL d.d. 29 november 2012 heeft gesteld dat zonder aanvullende *commitments* van derden voor versterking van de kapitaalpositie, gerede twijfel bestaat over de continuïteit van de onderneming.

Het publicatiemoment van 14 februari 2013 is echter wel extern gecommuniceerd door de instelling. Sterker nog, door eerdere communicatie van SNS REAAL leven marktpartijen in de verwachting dat op die datum een totaaloplossing voor SNS REAAL zal worden aangekondigd. Uitstel van de publicatie van de jaarcijfers zonder aankondiging van een totaaloplossing voor SNS REAAL, betekent een verdere ondermijning van het vertrouwen in SNS REAAL en SNS Bank. DNB acht dit niet verantwoord uit oogpunt van financiële stabiliteit, ook in het licht van de aanzwellende stroom van publicaties in de media over de kwetsbare positie van SNS REAAL.

5 ZIENSWIJZE SNS BANK

SNS Bank heeft op 22 en 24 januari 2013 schriftelijk gereageerd met betrekking tot het voorgenomen besluit dat DNB haar op 18 januari 2013 heeft toegestuurd.

SNS Bank heeft haar zienswijze op 24 januari 2013 mondeling nader toegelicht ten kantore van DNB. Van deze mondelinge toelichting is een verslag opgesteld dat als bijlage III bij dit besluit is gevoegd.

Onderstaand gaat DNB na het maken van enkele prealabele opmerkingen in op de zienswijze van SNS Bank. Zij geeft daarbij de door SNS Bank schriftelijk en mondeling naar voren gebrachte zienswijze puntsgewijs en zakelijk weer en vermeldt daaronder, eveneens puntsgewijs, haar

2013/83369

reactie daarop. DNB rondt dit hoofdstuk 5 vervolgens af met haar conclusies en een nadere belangenafweging ten aanzien van de door SNS Bank gegeven zienswijze.

5.1 Prealabele opmerkingen zienswijze

DNB stelt vast dat SNS Bank blijkens de door haar gegeven zienswijze onderkent dat – daargelaten de exacte omvang daarvan – sprake is van dusdanige te verwachten verliezen op de vastgoedportefeuille van SNS PF dat daarvoor op de kortst mogelijke termijn een oplossing dient te worden gevonden. SNS Bank heeft op de zienswijzezitting aangegeven dat, anders dan uit de schriftelijke zienswijze zou volgen, (i) er momenteel géén andere potentiële private oplossingen voor de ernstig tekortschietende kapitaalpositie van SNS Bank voorhanden zijn dan, kortweg, de CVC-optie; en (ii) bij een private oplossing elke partij SNS PF op afstand zal zetten van de overige bedrijfsonderdelen van de SNS REAAL groep en dat een oplossing waarbij dat niet gebeurt, niet reëel is.

5.2 Procedure

Zienswijze SNS Bank

In de schriftelijke zienswijze geeft SNS Bank -kort gezegd- aan dat het SREP-proces is bedoeld als een open en constructieve dialoog. DNB heeft echter, aldus SNS Bank, de SREP-brief zonder deze gebruikelijke dialoog verzonden en zij heeft daarbij in haar brief een voornemen tot het nemen van een besluit opgenomen. Naar het oordeel van SNS Bank veronderstelt "evaluatie" een proces waarin de dialoog tussen toezichthouder en bank centraal behoort te staan. Dit wordt nadrukkelijk onderstreept in de "guidelines" van CEBS (thans EBA) die betrekking hebben op het SREP. Naar deze guidelines wordt ook verwezen in de "Beleidsregel uitgangspunten toepassing tweede pijler kapitaalakkoord Bazel 2".

Reactie DNB

Zoals ook uiteen is gezet in onderdeel 4 van haar SREP brief is DNB reeds geruime tijd intensief met SNS Bank in gesprek over de zorgelijke situatie waarin de instelling verkeert, en in dat verband is DNB al geruime tijd actief betrokken bij het zoeken naar structurele oplossingen. In deze gesprekken zijn ook de in de SREP brief genoemde onderwerpen veelvuldig aan bod gekomen. DNB plaatst de onderhavige SREP-maatregel in de context van deze voorgeschiedenis, die is gestart met de SREP 2011 en de dialoog die in dat verband en daarna gedurende feitelijk het gehele kalenderjaar 2012 met SNS Bank heeft plaatsgevonden over de financiële positie van SNS Bank en de in dat verband noodzakelijke oplossingen.

Daarbij komt dat de afgelopen weken de publieke onrust rondom SNS Bank in aanzienlijke mate is toegenomen, hetgeen onder meer tot uitdrukking komt in een aanzwellende stroom mediaberichten en een grillige doch steeds verder oplopende uitstroom van spaargelden. Dit brengt mee dat DNB het –mede met het oog op het grotere belang van de stabiliteit van het financiële stelsel – niet verantwoord acht om (langer) te wachten met het in een maatregel formaliseren van datgene dat zij als prudentieel toezichthouder onder deze omstandigheden van SNS Bank verlangt. Gelet op de zorgwekkende, bijzondere omstandigheden waarin SNS Bank verkeert en de onevenredig nadelige gevolgen die deze kunnen hebben voor zowel SNS Bank zelf

als de stabiliteit van en het vertrouwen in het financiële stelsel, ziet DNB geen ruimte voor een uitgebreidere SREP-dialogoog. Bovendien is SNS Bank in de gelegenheid gesteld om in het kader van die zienswijze haar visie ten aanzien van de SREP bevindingen schriftelijk en mondeling naar voren te brengen, van welke mogelijkheid SNS Bank ook gebruik heeft gemaakt. Daaraan doet naar het oordeel van DNB niet af dat de termijn voor het geven van een zienswijze relatief kort is geweest. Gelet op de zorgelijke situatie en de meest recente ontwikkelingen – waarop ook hierna nog zal worden ingegaan – zijn korte termijnen strikt noodzakelijk, waarbij voorts geldt dat SNS Bank gelet op haar intensieve betrokkenheid bij het vinden van een oplossing volledig op de hoogte is van alle relevante omstandigheden en mitsdien in staat moet worden geacht snel en effectief te kunnen reageren op de SREP brief.

Zienswijze SNS Bank

SNS geeft aan dat niet uit de SREP brief blijkt of de door DNB gehanteerde analyses en informatie beperkt zijn gebleven tot de analyses en informatie die in de SREP met zoveel woorden worden genoemd.

Reactie DNB

DNB heeft geen andere analyses of informatie gebruikt dan hetgeen in de SREP brief is genoemd en/of in het toezicht rechtstreeks van SNS Bank verkregen is.

5.3 Hoogte verlangde kapitaalaanvulling

Zienswijze SNS Bank

- a) SNS Bank geeft aan dat het bedrag van EUR 1,9 miljard (in dit besluit EUR 1,84 miljard naar aanleiding van een door SNS Bank d.d. 24 januari 2013 aangeleverde data correctie) rechtstreeks is afgeleid van het verlies dat naar schatting van Cushman in het door haar gehanteerde basisscenario mogelijk zal worden geleden op de vastgoedportefeuille van SNS PF. SNS Bank geeft daarbij aan materiële bezwaren tegen het rapport van Cushman te hebben. Die bezwaren gelden zowel de wijze van totstandkoming van het rapport – waarvan SNS Bank aangeeft in het geheel niet betrokken te zijn geweest bij de totstandkoming – als de door Cushman bij de waardering van de vastgoedportefeuille van SNS PF gehanteerde methodologie die volgens SNS Bank stoelt op onjuiste aannames en dubbeltellingen. Tevens geeft SNS Bank aan dat er geen inhoudelijke motivering in de SREP brief is opgenomen voor de keuze door DNB om af te gaan op het Cushman rapport en dat daarbij de waardering door E&Y niet in aanmerking is genomen. Ook stelt SNS Bank dat DNB, door zich te baseren op het Cushman rapport, geen recht doet aan het *level playing field* aangezien zij een vergelijkbare afslag op vastgoedleningen niet toepast bij andere banken. Tevens geeft SNS aan niet bekend te zijn met een finaal standpunt van de EC dat de REV noodzakelijk moet worden gebaseerd op de Cushman berekeningen. Tot slot geeft SNS Bank aan dat in de SREP brief wordt gesteld dat het Cushman rapport zou uitgaan van “meer recente informatie” dan E&Y, maar dat dat onjuist is omdat beide uitgaan van juni 2012 data.

Reactie DNB

DNB en het Ministerie van Financiën hebben gezamenlijk en al geruime tijd, en tevens in nauw

overleg met SNS Bank en SNS REAAL, mogelijke structurele oplossingen onderzocht voor SNS Bank. Een belangrijke stap hierbij was het onderzoeken van de mogelijke verliezen die nog uit de vastgoedportefeuille van SNS PF kunnen komen. Hiertoe heeft het Ministerie van Financiën Cushman ingehuurd als een onafhankelijk commercieel vastgoedexpert. Deze had als doel om de REV van de vastgoedportefeuille van SNS PF te bepalen, in lijn met de vereisten van de EC. Het betrof hier een onafhankelijk oordeel en geen validatie of beoordeling van bestaande waarderingen. Zoals SNS Bank aangeeft heeft Cushman daarbij gebruik gemaakt van dezelfde brongegevens van SNS PF als E&Y. Cushman daarentegen heeft tevens gebruik gemaakt van recentere voorspellingen van ontwikkelingen op de vastgoedmarkt en macro-economische parameters. Vandaar DNB's stelling dat Cushman uitgaat van "meer recente informatie".

Om het kapitaaltekort van SNS Bank te bepalen stelt DNB vast dat in alle door SNS REAAL onderzochte oplossingen voor stabilisatie/strategische herstructurering afsplitsing van SNS PF een vereiste is gebleken. De EC heeft aangegeven dat overdracht van de portefeuille alleen tegen maximaal de Base Case REV kan plaatsvinden, ongeacht de kopende partij¹⁵. De EC heeft weliswaar niet aangegeven dat een overdracht van de portefeuille noodzakelijk zou moeten worden gebaseerd op het door Cushman geschatte bedrag, maar DNB stelt vast dat momenteel alleen Cushman een waardering op basis van REV heeft gedaan en dat er dus geen alternatieve waarderingen voorhanden zijn die aan de eisen van de EC voldoen. De analyses zoals gemaakt door E&Y en SNS Bank zelf geven ook geen waardering op basis van de door de EC gedefinieerde REV, en zijn bovendien naar hun aard niet geschikt voor de prijsbepaling in het kader van een overdracht/verkoop. Om die reden heeft DNB zich niet gebaseerd op de analyses van E&Y en de cijfers van SNS Bank zelf.

Bij de inhoudelijk kritiek op de aanpak van Cushman, zoals onder andere verwoord in de brief van SNS Bank d.d. 13 januari 2013 aan het Ministerie van Financiën, plaatst DNB de volgende kanttekeningen. Naar het inzicht van DNB is er niet sprake van dubbeltelling van risico. Mogelijke variaties in kasstromen (weerspiegeld in het base versus adverse scenario) worden gedreven door macro-economische parameters en veronderstellingen ten aanzien van de ontwikkeling op de vastgoedmarkten. De hoogte van de discount rate staat geheel los van de verwachte kasstromen, en wordt voornamelijk bepaald door het vereiste rendement dat marktpartijen hanteren bij de aankoop van een dergelijke portefeuille. Wat betreft de probability of default ('PD') schattingen door Cushman constateert DNB dat deze meer in lijn zijn met de feitelijk geobserveerde default rates en met DNB's visie op de kwaliteit van de vastgoedportefeuille van SNS PF. De PD's van Cushman zijn naar het oordeel van DNB daarmee realistischer dan de uitkomsten van de interne PD-modellen van SNS Bank. Wat betreft het vermeende 'desk-top' karakter van de Cushman analyse stelt DNB vast dat Cushman dagelijks als makelaar 'in de markt' aanwezig is. Deze kennis van de vastgoedmarkt en veel van de objecten in de portefeuille is een essentieel onderdeel van de analyse geweest die hierdoor zeker niet alleen gebaseerd is op een model.

Ten aanzien van het *level playing field*-argument merkt DNB op dat het SREP bij uitstek een proces is dat maatwerk vraagt en waarin per instelling een afweging wordt gemaakt tussen het

¹⁵ Zie onder andere paragraaf 20 inclusief voetnoot 10 van de Impaired Assets Communication, dd. 25 februari 2009 2013/83369

risicoprofiel, daaronder begrepen de mate van concentratie naar specifieke markten, en de kapitaalpositie. Andere instellingen verkeren niet in een vergelijkbare positie als SNS Bank.

Zienswijze SNS Bank

- b) SNS Bank geeft aan dat het bedrag van EUR 1,9 miljard (in dit besluit EUR 1,84 miljard) is berekend op basis van een foutief uitgangspunt. De vermindering van het Core Tier I kapitaal ten gevolge van een verlies na overdracht van SNS PF, behoort volgens SNS Bank berekend te worden op basis van dat verlies na belastingen. Volgens SNS Bank komt, op basis van de uitgangspunten van DNB, het kapitaaltekort daarmee uit op EUR 1,417 miljard.

Reactie DNB

DNB acht het niet prudent om immateriële activa mee te tellen in de kernkapitaalspositie van een instelling wiens toekomst onzeker is. Het is zeer onzeker of de fiscale eenheid, zijnde SNS REAAL en haar dochtervennootschappen, in stand zal blijven waardoor er additionele twijfel ontstaat over de vraag of er voldoende verrekenbare winsten zullen zijn. De onzekerheid ten aanzien van de instandhouding van de huidige fiscale eenheid is gelegen in enerzijds de strategische heroriëntatie van SNS REAAL, waaronder een mogelijke verkoop van de verzekeringsentiteiten, en anderzijds in mogelijke herstructureringsseisen van de EC. Genoemde factoren zijn voor DNB aanleiding om, bij de berekening van het kapitaaltekort, te abstraheren van een eventueel te realiseren latente belastingvordering.

Zienswijze SNS Bank

- c) SNS Bank is van mening dat de veronderstellingen dat de vastgoedportefeuille van SNS PF moet worden afgezonderd en dat die afzondering alleen kan plaatsvinden met een verlies van EUR 2,4 miljard, voorbarig zijn.

Reactie DNB

Desgevraagd heeft SNS Bank in de mondelinge zienswijze expliciet aangegeven het niet reëel te achten dat een private oplossing mogelijk is zonder afzondering van SNS PF. Ook DNB acht het niet langer voorstelbaar dat, gezien de twijfels bij marktpartijen en het bredere publiek over de kwaliteit van de vastgoedportefeuille, SNS Bank zonder afzondering van deze vastgoedportefeuille het vertrouwen van klanten en de financiële markten zal weten te behouden. Ten aanzien van de noodzaak om SNS PF af te zonderen lijkt dan ook overeenstemming te bestaan.

Zienswijze SNS Bank

- d) SNS Bank geeft in haar zienswijze aan dat DNB in haar SREP brief stelt dat wanneer de vastgoedportefeuille van SNS PF niet zou worden afgezonderd, dit tot een verlies van EUR 1,7 miljard zou leiden. Tevens geeft SNS Bank aan dat in de SREP brief een motivering ontbreekt voor de keuze dat voor een maatregel moet worden uitgegaan van het meest negatieve scenario.

Reactie DNB

Bovenstaande is onjuist. DNB stelt in haar SREP brief niet dat van een verlies van EUR 1,7

miljard moet worden uitgegaan wanneer de vastgoedportefeuille van SNS PF niet zou worden afgezonderd, maar stelt dat in een scenario waarin SNS PF niet zou worden afgesplitst en verkocht, op basis van de Cushman analyse een tekort in het toetsingsvermogen resulteert van circa EUR 1,7 miljard. Aangezien echter afzondering van SNS PF noodzakelijk is (om de in dit besluit reeds genoemde redenen), heeft DNB dit bij de berekening van het kapitaaltekort in dit besluit tot uitgangspunt genomen, hetgeen resulteert in een kapitaaltekort van EUR 1,84 miljard.

5.4 Tijdstip verlangde kapitaalverhoging

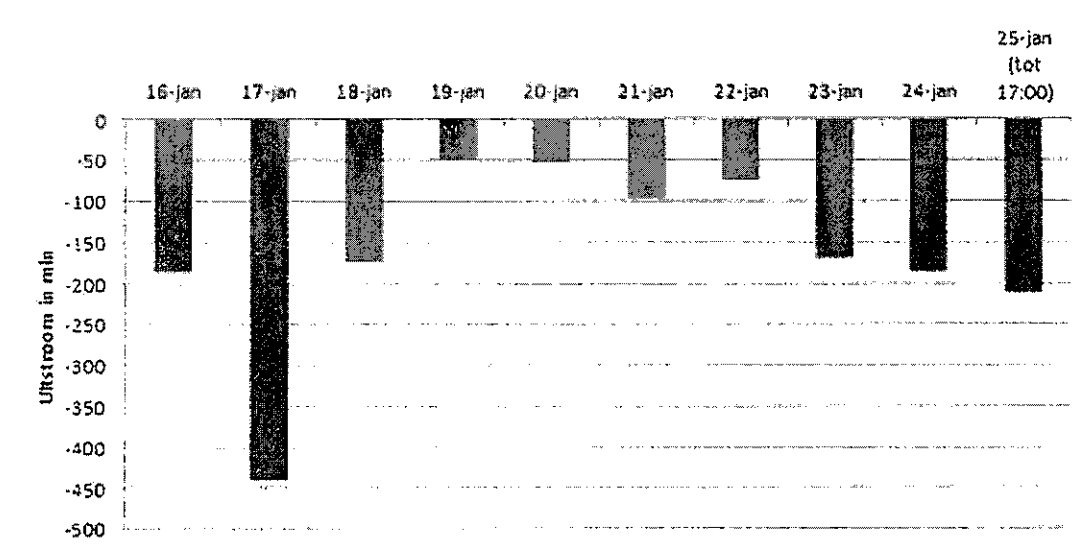
Zienswijze SNS Bank

SNS Bank geeft in haar schriftelijke zienswijze aan de datum van 31 januari 2013 waarop een kapitaalversterking haar beslag zou moeten krijgen (althans een oplossing moet voorliggen die hierin voorziet), niet goed te kunnen plaats.

Reactie DNB

Zoals eerder opgemerkt, zijn DNB en SNS REAAL reeds geruime tijd in gesprek over aanzuivering van het kapitaaltekort van SNS Bank en de situatie waarin de SNS Bank verkeert. SNS Bank en SNS REAAL hebben herhaaldelijk aangegeven, laatstelijk in de (mondelinge en schriftelijke) zienswijze van 24 januari 2013, dat men er bij SNS Bank en SNS REAAL van bewust en doordrongen is dat er sprake is van een aanzienlijk kapitaaltekort en dat aanvulling daarvan op de kortst mogelijke termijn noodzakelijk is.

De afgelopen weken en dagen neemt de publieke onrust rondom SNS Bank en SNS REAAL in snel tempo toe. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de aanzwellende stroom van mediaberichten en geruchten. Bovendien is sprake van een grillige doch steeds verder oplopende uitstroom van spaargelden. Deze heeft ertoe geleid dat er sinds 16 januari 2013 een bedrag van circa EUR 1,8 miljard aan spaargelden bij SNS Bank is weggehaald; het verloop blijkt uit onderstaand diagram. DNB monitort de uitstroom van gelden nauwlettend.

Alles afwegende acht DNB het – mede met het oog op het grotere belang van de stabiliteit van het financiële stelsel – niet verantwoord om de laatste termijn die zij SNS REAAL heeft gegund om een oplossing te bewerkstelligen, te verlengen. Onder de huidige zorgwekkende omstandigheden is het naar het oordeel van DNB zelfs denkbaar dat ingrijpen voor genoemde datum noodzakelijk zal worden.

5.5 Conclusies zienswijze en nadere belangenafweging

Op grond van hetgeen hiervoor is overwogen handhaaft DNB haar oordeel omtrent de hoogte van het kapitaaltekort van SNS Bank, met dien verstande dat op basis van hetgeen door SNS Bank naar voren is gebracht daarop een correctie dient te worden aangebracht van EUR 60 miljoen, hetgeen het kapitaaltekort brengt op EUR 1,84 miljard. Ten aanzien van de in haar voornemen genoemde termijn om het kapitaaltekort aan te vullen overweegt DNB het volgende. DNB onderkent dat de door haar voorgenomen termijn voor uitvoering van de maatregel (aanvulling van het tekort, althans het presenteren van, kort gezegd, een finale oplossing uiterlijk op 31 januari 2013 om 18.00 uur) kort is en dat SNS Bank en de bij haar betrokken stakeholders gebaat zouden kunnen zijn bij een langere termijn. Daar staat tegenover dat zoals hiervoor is overwogen (i) er reeds langdurig overleg gaande is over een oplossing hetgeen tot heden nog geen concreet zicht op een finale oplossing heeft geboden; en (ii) de stabiliteit van het financiële stelsel ernstig in gevaar dreigt te komen indien niet op heel korte termijn een oplossing wordt gevonden voor het probleem van SNS Bank. DNB meent dat aan laatstgenoemd belang doorslaggevend gewicht toekomt omdat de financiële en maatschappelijke gevolgen van een bankrun en/of déconfiture van de systeembank die SNS Bank is, niet te overzien zijn. DNB meent dat het niet verantwoord is een langere termijn te stellen gelet op de oplopende uitstroom van spaargelden uit SNS Bank en de aanhoudende negatieve berichtgeving en speculaties over SNS Bank. Indien SNS Bank niet uiterlijk op 31 januari 2013 om 18.00 uur het kapitaaltekort heeft aangevuld of een finale oplossing heeft gepresenteerd, is immers nog slechts weinig tijd gegeven om een déconfiture van SNS Bank te voorkomen. Het is overigens ook in het belang van (de continuïteit van) SNS Bank zelf dit laatste te voorkomen.

6 BESLUIT

Gelet op de feiten en omstandigheden beschreven in de voorgaande paragrafen en met inachtneming van de door SNS Bank gegeven zienswijze, legt DNB op grond van artikel 3:111a lid 2 Wft, in samenhang met de artikelen 3:17 en 3:18a Wft en de artikelen 24a en 25a Besluit prudentiële regels Wft, de volgende maatregel op:

SNS Bank dient uiterlijk 31 januari 2013 om 18:00 uur haar kernkapitaal met minimaal EUR 1,84 miljard te hebben aangevuld, althans SNS Bank dient uiterlijk 31 januari 2013 om 18:00 uur een finale oplossing te presenteren welke naar het oordeel van DNB een voldoende mate van zekerheid van slagen heeft, waarbij tenminste is vereist dat alle daarbij betrokken partijen zich aantoonbaar aan de gepresenteerde oplossing hebben gecommitteerd, en welke op korte termijn daadwerkelijk leidt tot aanvulling van het genoemde kapitaaltekort.

7 SLOTOPMERKINGEN

Slechts als aan dit in hoofdstuk 6 genoemde besluit voldaan is kan DNB concluderen dat het toetsingsvermogen van SNS Bank een beheerste en duurzame dekking van haar risico's waarborgt. Indien SNS Bank niet in staat zal blijken om haar kapitaalpositie tijdig en voldoende te versterken, acht DNB het niet langer verantwoord dat SNS Bank het bankbedrijf uitoefent en zal DNB gebruik maken van haar bevoegdheden op grond van de Wft.

Het in deze brief vermelde laat onverlet de bevoegdheden die DNB kan uitoefenen op grond van de Wft indien en voor zover daartoe op enig moment aanleiding bestaat.

Wij verzoeken u een kopie van deze brief beschikbaar te stellen aan de raad van commissarissen van SNS Bank. DNB zal met inachtneming van artikel 1:93 Wft een kopie van deze brief beschikbaar stellen aan uw externe accountant.

Wij wijzen u er op dat openbaarmaking van (de inhoud van) dit besluit met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zal leiden tot een nog (veel) grotere uitstroom van gelden, met mogelijk zeer ernstige gevolgen voor SNS Bank en de stabiliteit van het financiële stelsel. Voor zover u zich genooddaakt zou voelen op grond van artikel 5:25(i) Wft een openbare mededeling te doen, geven wij u nadrukkelijk in overweging met de Autoriteit Financiële Markten te overleggen of uitstel van een openbare mededeling gelet op de bijzondere belangen en alle overige omstandigheden van dit geval gerechtvaardigd is.

8 BEZWAAR

Tegen dit besluit kan door iedere belanghebbende binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit bezwaar worden gemaakt bij De Nederlandsche Bank NV, Divisie Juridische Zaken (Afdeling Toezicht en wetgeving), Postbus 98, 1000 AB Amsterdam.

Hoogachtend,

J. J. Howard

BIJLAGE I

In alle door SNS REAAL onderzochte oplossingen voor stabilisatie/strategische herstructurering is afsplitsing van SNS PF een vereiste gebleken. Ook DNB concludeert dat de situatie dusdanig fragiel is dat het vertrouwen in SNS REAAL Groep en in SNS Bank slechts hersteld kan worden als SNS PF wordt afgezonderd van de Groep. Het Cushman rapport toont aan dat afzondering alleen kan plaatsvinden tegen een waarde die minstens EUR 2,4 miljard lager ligt dan de balanswaarde van de portefeuille. Na afsplitsing van SNS PF ontstaat hierdoor op basis van de meest recente ultimo 2012 cijfers van SNS Bank en gerelateerd aan de EBA norm een kapitaaltekort bij SNS Bank van minimaal EUR 1,84 miljard.

Situatie per ultimo 2012		EUR mln
Aanwezig Core Tier 1 (kernkapitaal)		1.630
RWA		21.380
Core Tier 1 ratio (%)		7,62%
Waardecorrectie SNS PF op basis van Real Economic Value (Cushman base case)		
Vastgoedleningen		2.149
Direct gehouden vastgoed (Real Estate Owned (REO))		250
Reeds getroffen voorzieningen in H2 2012		-295
Totale waardecorrectie vastgoedportefeuille SNS PF		2.104

Pro forma situatie na overdracht SNS PF tegen Real Economic Value		EUR mln
Pre-tax verlies als gevolg van overdracht SNS PF (Cushman base case)		2.104
Pro forma Core Tier 1 kapitaal		-475
Pro forma RWA		13.129
Pro forma Core Tier 1 ratio (%)		0%

Minimale kapitaaltekort		
Aanvulling van negatief kapitaal tot 0		475
Kapitaal benodigd voor 9% EBA norm (incl 183 mln sovereign buffer)		1.365
Totale kapitaaltekort		1.840

Dit benodigd kernkapitaal is exclusief de kapitalisatie van de van SNS Bank afgesplitste entiteit SNS PF. De minimale en op dit moment wettelijk vereiste kapitalisatie van deze afgesplitste bankentiteit bedraagt circa EUR 0,5 miljard: 8% van de resterende RWA van SNS PF. Dit resulteert in een totale kapitaalbehoefte voor SNS Bank plus SNS PF van circa EUR 2,34 miljard.

BIJLAGE II

Het benodigd toetsingsvermogen is een optelsom van de SREP kapitaaleisen onder pijler 1 en pijler 2. De kapitaaleis onder pijler 1 is gebaseerd op de RWA van een bank en vloeit voort uit de wettelijk verplichte rapportages. De kapitaaleis onder pijler 2 in onderstaande opstelling is gebaseerd op de juni 2012 uitkomsten van het Economisch Kapitaal (EK) model van SNS Bank¹⁶. DNB beschouwt de base case waardering door Cushman als een te verwachten verlies (expected loss) dat nog niet verwerkt is in de kapitaalpositie van SNS Bank. Ter correctie hiervan is een opslag van EUR 1.936 miljoen¹⁷ op het vereiste toetsingsvermogen benodigd, waardoor een kapitaalttekort resulteert van circa EUR 1,7 miljard.

Situatie per december 2012		
Kapitaaleis pijler 1 risico's		EUR mln
	Pijler 1 uitkomst	SREP eis
credit risk		
oprisk		
market risk		
TOTAAL pijler 1	1.710	1.710

Kapitaaleis pijler 2 risico's		
	EK model SNS (99,9%)	SREP eis
ALM risk	434	434
business risk	232	232
model risk	151	151
overwinsten	-22	-22
diversificatie	-444	-444
opslag kredietrisico SNS PF		1.936
TOTAAL pijler 2		2.287

Benodigd toetsingsvermogen (SREP eis pijler 1 + pijler 2)	3.997
--	--------------

Beschikbaar toetsingsvermogen	2.286
--------------------------------------	--------------

Tekort toetsingsvermogen	1.711
---------------------------------	--------------

¹⁶ Met uitzondering van het kredietrisico waarvoor DNB in deze SREP een opslag heeft vastgesteld. SNS Bank werkt aan het oplossen van de tekortkomingen van haar EK model en streeft er naar om in 2013 alle noodzakelijke verbeteringen gerealiseerd te hebben. Een inhoudelijke beoordeling van het EK model van SNS Bank door DNB kan de hier opgestelde berekening in potentie alleen maar doen verslechteren.

¹⁷ Delta value base case Cushman is EUR 2.399 mln. Gecorrigeerd voor de toevoeging aan de voorziening in H2 2012 (ad. EUR 295 mln) resteert EUR 2.104 mln. aan verwacht verlies. Vervolgens is gecorrigeerd voor de dubbelrekening ad. EUR 168 mln ($8\% \times 2.104$) zijnde kapitaal dat reeds onder pijler 1 wordt aangehouden voor dit verwachte verlies. De opslag voor het krediet risico van SNS PF bedraagt derhalve EUR 1.936 mln ($2.399 - 295 - 168$). Voor de overige RWA van SNS PF wordt onder pijler 1 de minimaal vereiste 8% kapitaal aangehouden voor onverwacht verlies.

BIJLAGE III

Verslag mondelinge zienswijze d.d. 24 januari 2013

Onderwerp: SNS Bank N.V.: uitkomsten Supervisory Review & Evaluation Process 2012; voorgenomen besluit tot het opleggen van een maatregel ex artikel 3:111a lid 2 Wet op het financieel toezicht

Aanwezigen

Namens de SNS REAAL Groep (SNS): Ronald Latenstein (Latenstein), Ference Lamp (Lamp), Dick Okhuijsen (Okhuijsen), Wim Henk Steenpoorte (Steenpoorte), Ernst Jan Boers (Boers), AM Menken (Menken), Karen Berg (Berg)

DNB: Jos Heuvelman (Heuvelman), Bas Rooijmans (Rooijmans), Friso Schellekens (Schellekens), Jan Berndsens (Berndsens), Lex van 't Spijker (Spijker), Peter van Duijvenvoorde (Duijvenvoorde), Rivka de Winter (Winter)

Introductie

Heuvelman heet de aanwezigen welkom ten kantore van DNB en dankt een ieder voor constructieve en open opstelling in de afgelopen periode. Hij geeft een korte beschrijving van hoe de zienswijze zal worden ingevuld. Nadat iedereen zich heeft geïntroduceerd, zal Duijvenvoorde het karakter van de zienswijze schetsen. Vervolgens zal SNS het woord krijgen om haar zienswijze toe te lichten en volgt een ronde voor vragen.

Duijvenvoorde geeft kort het doel van de zienswijze-zitting aan. De zitting dient ter bevorderen van zorgvuldige besluitvorming en geeft SNS de mogelijkheid tot mondelinge toelichting van de schriftelijke zienswijze die eerder vandaag is ingediend. Wanneer bij DNB behoefte bestaat aan verduidelijking zullen vragen worden gesteld. Het geheel zal meegenomen worden bij de definitieve besluitvorming.

Toelichting SNS

Latenstein geeft aan dat Menken een toelichting zal geven aan de hand van de schriftelijke zienswijze. Hij bedankt DNB voor de constructieve samenwerking. Latenstein geeft aan dat men er bij SNS van bewust en doordrongen is dat er sprake is van een groot kapitaaltekort bij SNS. Hij geeft aan dat de RvB van SNS naast verplichtingen uit hoofde van de Wft ook verplichtingen uit hoofde van het BW heeft en alle belangen van diverse stakeholders zorgvuldig dient te wegen. In die context moet de reactie van SNS ook worden gelezen.

De reactie van SNS kent twee hoofdonderwerpen. In de eerste plaats het zicht op een alternatieve oplossing. DNB heeft in de SREP-brief aangegeven dat er geen reëel zicht op een alternatieve oplossing bestaat. De stelling van SNS hierover is dat zolang er nog gesproken wordt, de private

2013/83369

oplossing nog levend is. Dat een oplossing complex is, doet daar niet aan af. In de tweede plaats het SREP-proces zelf.

Latenstein merkt op dat SNS de bevestiging van DNB heeft ontvangen dat de SREP-brief slechts een voorgenomen besluit bevat dat naar haar aard voorlopig is, maar dat SNS zich nog steeds beraadt op de vraag naar publicatieverplichtingen.

Latenstein geeft aan dat er ten aanzien van het SREP-proces en de uitkomsten vier hoofdpunten zijn:

1. Het proces is minder uitgebreid dan voorgaande jaren, uiteraard is van belang dat het proces zorgvuldig geschiedt, zeker gezien het belang en de impact ervan.
2. Het beeld ontstaat dat DNB alleen uitgaat van het rapport van C&W bij de berekening van het kapitaaltekort. Dit heeft SNS verrast omdat DNB ook betrokken was bij de opdracht aan E&Y. Van het E&Y rapport is bij de berekening van het kapitaaltekort weinig meer terug te vinden.
3. SNS heeft de indruk dat bij de berekening van het kapitaaltekort geen rekening is gehouden met het belastingeffect. Volgens SNS heeft vorig jaar eenzelfde discussie plaatsgevonden is het tekort als resultaat daarvan gecorrigeerd.
4. In het voorgenomen SREP-besluit genoemde datum van 31 januari 2013 komt voor SNS uit de lucht vallen. Het lijkt erop dat de datum van 14 februari 2013 twee weken naar voren is gehaald en SNS zet daarbij vraagtekens gezien de private oplossing die – hoe complex ook – nog op tafel ligt.

Menken licht de schriftelijke zienswijze toe. Zij geeft daarbij aan dat de eerste reactie van SNS van 22 januari 2013 met daarbij behorende bijlagen een integraal onderdeel uit van de zienswijze.

Menken wijst erop dat de SREP-brief zonder overleg met SNS tot stand is gekomen en dat het SREP-proces juist gericht is op een dialoog. SNS zou de SREP-brief graag willen zien als een opening voor die dialoog.

In de SREP-brief staat dat DNB uitgaat van de uitkomsten van de ICAAP en andere bij DNB bekende informatie; het is SNS niet duidelijk om welke informatie het hierbij gaat en SNS verzoekt DNB deze informatie te delen.

Menken herhaalt dat SNS bezwaar heeft tegen het rapport van C&W en daarmee tegen het hanteren van dit rapport als uitgangspunt bij de berekening van het kapitaaltekort van 1,9 mld. In het kader van de SREP zouden de bezwaren van SNS tegen het C&W rapport aan de orde moeten komen. De onderbouwing in het voorgenomen besluit C&W als uitgangspunt te nemen, is naar de mening van SNS ontoereikend. Het hanteren van C&W als uitgangspunt heeft bovendien majeure implicaties voor de gehele financiële sector. Hierop is ook ingegaan in de brieven aan Financiën die integraal onderdeel zijn van deze zienswijze. Lamp licht dit nader toe.

Menken geeft aan dat ook de berekening van het kapitaaltekort onjuist is. Lamp licht dit nader toe.

Volgens Menken kan bij de berekening van het kapitaaltekort niet zonder meer als uitgangspunt worden genomen dat PF wordt afgezonderd met een verlies van 2,4 mld. De verwijzing naar de EC in dit verband is volgens SNS onvoldoende onderbouwd.

Ook Menken benadrukt dat de datum van 31 januari 2013 niet eerder aan de orde is geweest, en deze lijkt willekeurig te zijn gekozen. SNS heeft in haar communicatie zelf steeds 14 februari 2013 als datum genoemd. Als de datum van 31 januari 2013 in het definitieve besluit wordt gehandhaafd, zou dat problematisch zijn voor SNS.

Opgemerkt wordt door Boers dat er in de berekening van het kapitaaltekort twee feitelijke onjuistheden zitten (bedrag van afbouw en verschil in de RWA). Het totale kapitaal-effect van deze twee punten is 141 miljoen euro.

Vragen

Heuvelman stelt de vraag of SNS denkt dat het vertrouwen is te herstellen zonder dat PF wordt afgesplitst?

Lamp geeft hierop aan dat dit technisch mogelijk zou zijn, afhankelijk van de hoeveelheid kapitaal die beschikbaar is. Lamp benadrukt dat dit los staat van de strategische positionering van SNS als retailbank, waarbij SNS naar buiten toe heeft gecommuniceerd dat PF dient te worden afgesplitst.

Rooijmans vraagt hoeveel kapitaal er naar het idee van SNS in dat geval nodig zou zijn.

Volgens Lamp heeft DNB een aantal gegevens die voor de berekening van belang zijn reeds in bezit, met name de ICAAP waaruit het verlies volgt dat SNS dient te nemen. Verder haakt SNS aan bij de berekeningen van CVC. Hij geeft daarbij wel aan dat SNS niet stelt dat de berekeningen van C&W nooit bewaarheid kunnen worden. Latenstein voegt daaraan toe dat je deze vraag vanuit twee invalshoeken kan benaderen, die niet goed of fout zijn. Als je zoekt naar een oplossing gaat die zo ruim mogelijk is, met zo min mogelijk kans op problemen in de toekomst, maak je volgens Latenstein een private oplossing op voorhand eigenlijk onmogelijk. Het is de vraag of je er met minder dan 1,9 miljard, bijvoorbeeld 1,4 miljard, niet ook komt.

Latenstein denkt ook dat het technisch mogelijk moet zijn om PF binnen SNS te houden, als de communicatie hierover goed is en er een andere strategie van afbouw wordt gehanteerd, waarbij de vastgoedportefeuille in compartimenten wordt verdeeld, zoals ook andere banken doen. Hij geeft aan natuurlijk niet zeker te weten of dit kan.

Schellekens vraagt hoe reëel het is dat PF niet wordt afgesplitst in het kader van een private oplossing.

Lamp antwoordt hierop dat elke private partij PF op afstand zal zetten en dat een oplossing waarbij dat niet gebeurt, niet reëel is.

Schellekens vraagt hoe reëel SNS het materialiseren van de deferred tax asset acht.

Volgens Lamp is dit afhankelijk van verschillende factoren en keuzes. Het komt erop neer dat het niet gezegd is dat de aftrek terzake van de deferred tax asset 25% zal zijn, maar ook niet dat deze 0% zal zijn. SNS heeft op dit punt ook adviezen ingewonnen van fiscalisten. Zij hebben ook bevestigd dat voor het benutten van de deferred taks asset niet vereist is dat de groep nog jaren bij elkaar blijft.

Schellekens vraagt hoe reëel het is dat de publicatie van de jaarcijfers nog wordt uitgesteld.

Lamp antwoordt dat hij kan garanderen dat de publicatie van de jaarcijfers wordt uitgesteld. Van belang is wat SNS dan op 14 februari 2013 zal communiceren, geen enkele aankondiging acht SNS onwenselijk. Dit wil echter niet zeggen dat SNS op 14 februari 2013 niet zou kunnen aankondigen dat er op korte termijn, bijvoorbeeld op 21 of 27 februari een oplossing bekend zal worden gemaakt. Dit heeft echter niet de voorkeur van SNS.

Heuvelman vraagt of SNS denkt dat ze het vertrouwen van de markt krijgt om tot 14 februari 2013 naar een oplossing te zoeken?

Latenstein en Lamp geven aan dat zij zich verplicht voelen om te blijven zoeken naar oplossingen, mede in het licht van de verantwoordelijkheden van de RvB ten opzichte van de stakeholders van SNS, in het bijzonder ten opzichte van partijen wiens positie in het kader van een nationalisatie geraakt zou worden. Daar hoort bij dat SNS zich blijft inspannen voor een alternatief voor nationalisatie tot 14 februari 2013, tenzij men wordt ingehaald door de werkelijkheid (zoals een bank run met zicht op problemen voor liquiditeitspositie). Alleen andere partijen kunnen het alternatief van tafel halen, dat is niet aan de RvB van SNS. Latenstein merkt op dat SNS ook progressie ziet in het voorstel van CVC en zolang er progressie in zit, kan de RvB niet anders dan doorgaan.

Berndsen vraagt of SNS het CVC-scenario als enige alternatieve oplossing ziet of dat er nog meer oplossingen voorhanden zijn, zoals in de schriftelijke zienswijze wordt gesteld.

Latenstein geeft aan dat het CVC-scenario het enige reële alternatief is naast nationalisatie. Er zijn geen andere oplossingen voorhanden.

Okhuijsen vraagt of hij mag weten wat de achtergrond is van de in de SREP-brief genoemde datum van 31 januari 2013 is.

In reactie hierop geeft Schellekens aan dat DNB al langere tijd een kapitaaltekort ziet en dat er sprake is van een verheviging van de problemen rondom SNS, met name toenemende media aandacht en verlies aan vertrouwen (gestage uitstroom van spaargelden). Die ontwikkelingen leiden samen tot bedoelde datum.

Steenpoorte vraagt of dit risico groter wordt als 14 februari 2013 als uitgangspunt wordt genomen.

2013/83369

Heuvelman geeft aan dat als wordt gewacht tot 14 februari 2013 er niet veel tijd meer is om nog beslissingen te nemen.

Lamp vraagt of DNB over meer informatie beschikt over het rapport van C&W dan SNS en of die informatie wellicht heeft bijgedragen tot het hanteren van het C&W rapport als uitgangspunt voor de berekening van het kapitaaltekort.

Duijvenvoorde geeft aan dat het commentaar van SNS ten aanzien van dit punt zal worden meegenomen in de uiteindelijke besluitvorming.

Spijker vraagt hoe groot het vertrouwen van SNS is in het CVC-scenario.

Lamp geeft aan dat er nog steeds beweging zit in het CVC-voorstel, maar dat SNS niet optimistisch is. Het is aan MinFin om aan te geven of het voorstel nog kans van slagen heeft.

Berndsen vraagt hoe SNS de commitment inschat van de partijen die nodig zijn om de CVC-transactie te doen slagen.

Latenstein geeft aan dat hij vanochtend met de Minister heeft gesproken. Hij heeft uit dat gesprek afgeleid dat het voorstel nog niet van tafel is. Latenstein herhaalt dat de RvB vanuit zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de stakeholders van SNS moet blijven knokken om het alternatief te laten slagen. Wat betreft de medewerking van Rabo merkt hij op dat CVC een beroep doet op het ministerie om gezamenlijk Rabo te overtuigen tot participatie, maar het is onzeker of Rabo zich daarvoor laat lenen. Dit is geen vanzelfsprekendheid. Van de kant van de Stichting zijn geen signalen ontvangen dat het CVC-scenario een weg is die ze niet zou willen bewandelen.

Latenstein geeft aan dat hij tegen de Minister heeft gezegd dat indien de Minister overgaat tot nationalisatie, SNS een bijdrage wil leveren aan een ordentelijk verloop daarvan (indien haar dat wordt verzocht). SNS wil dit ook uitdrukkelijk bij DNB onder de aandacht brengen.

Heuvelman vraagt zich af hoe dit zich verhoudt tot een mogelijke publicatie van het SREP-besluit.

Latenstein antwoordt dat de RvB van SNS verplicht is koersgevoelige informatie openbaar te maken en dat deze informatie redelijk concreet lijkt te worden. Als het rapport van C&W "waarheid" zou worden, is het de vraag of er nog een gerechtvaardigd belang bestaat om niet naar buiten te gaan. Hij geeft aan dat SNS in ieder geval wacht totdat zij een reactie heeft ontvangen van het ministerie op de brief van SNS met kritiek op de waardering van C&W. Als vervolgens het besluit van DNB definitief zou worden, wordt het rapport van C&W steeds concreter – en daarmee de kans op publicatie steeds groter.

Latenstein geeft aan dat SNS DNB niet zal verrassen met een persbericht, maar dit ruim van te voren zal melden. KB geeft aan dat een eventueel persbericht zorgvuldig zal worden geformuleerd (waarbij ook rekening gehouden zal worden met DNB).

2013/83369

Heuvelman vraagt of iedereen zijn zegje heeft kunnen doen.

Steenpoorte vraagt nog waarom in de SREP-brief zo weinig is ingegaan op het rapport van E&Y.

Duijvenvoorde geeft aan dat ook dit punt zal worden meegenomen in de uiteindelijke besluitvorming.

Heuvelman sluit de vergadering en legt uit dat DNB aan de hand van de schriftelijke en mondelinge zienswijze zal bezien of en hoe het besluit definitief wordt gemaakt.